

PROF. DR TADEUSZ GORCZYŃSKI — CZŁONEK HONOROWY PTB

Profesor Tadeusz Gorczyński od prawie pięćdziesięciu lat pracuje bardzo intensywnie w trzech dziedzinach życia naukowego: prowadzi prace badawcze, pracuje dydaktycznie oraz bierze udział w pracach związanych z organizowaniem i kierowaniem nauką.

Pracę naukowo-badawczą rozpoczął profesor Gorczyński w końcu lat dwudziestych, stopień doktora uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim w roku 1930. Od tego czasu opublikował około czterdziestu prac z dziedziny cytologii i embriologii roślin okrytonasiennych, anatomii rozwoju roślin, anatomicznej budowy drewna oraz artykuły teoretyczne o ewolucji roślin.

Wyniki szeregu badań profesora Gorczyńskiego w sposób istotny wzbogaciły naszą wiedzę o rozwoju roślin. Można wymienić tytułem przykładu pracę drukowaną w Acta Soc. Bot. Pol., t. 6, str. 248 (1929) pod tytułem: „Badania histo-cytologiczne nad kwiatami kleistogamicznymi u *Lamium aplexicaule*, *Oxalis acetosella* i *Viola odorata*” i drugą część tej pracy wykonaną na *Cardamine chenopodifolia* opublikowaną w Acta Soc. Bot. Pol. t. 7, str. 295, (1930). W pracach tych zawarte są oryginalne opisy procesów histologicznych właściwych kwiatom o kleistogamicznym

typie rozwoju. Wyniki te są do dzisiaj cytowane w literaturze. Jeszcze bardziej znane są badania opublikowane w cztery lata później pt. „Zytologische Analyse einiger Pollenentwicklungsvorgang bei die Apfelsorte” „Schöne von Boskop”, Acta Soc. Bot. Pol. 11, 183, (1934). Autor metodami cytochemicznymi wykazał, że tworzenie się egzyny jest prawdopodobnie uzależnione od działania tapetum, a zwłaszcza związane z ciałkami Ubischa. Wyniki tych badań są omówione w klasycznym podręczniku Maheshwariego — „An introduction to the embryology of angiosperms”. New York 1950 r.

Ostatnio dwu autorów J. R. Rowley z Uniwersytetu Sztokholmskiego i A. O. Dahl z Uniwersytetu Pensylwańskiego w obszernej pracy o rozwoju pyłku u *Artemisia vulgaris* wydrukowanej w Pollen et Spores 19, 2, 169—284, (1977), pisze, że ważność ich obserwacji polega na znalezieniu danych, które pozwalają przedstawić hipotezę o mechanizmie indukcji asymetrycznego rozwoju egzyny. Autorzy ci piszą: „Gorczyński (1935) podaje w swej często cytowanej pracy, że u *Cardaminae chenopodiifolia* egzyna rozwija się prędzej od strony tapetum. Należy zwrócić uwagę na to zjawisko Gorczyńskiego i dokładnie zbadać rozwój egzyny u gatunków, u których część ziaren pyłku jest asymetryczna lub wszystkie ziarna pyłku wykazują zróżnicowanie — asymetryczność”.

Wkrótce po wojnie profesor Gorczyński habilitował się na UW w dn. 20.VII. 1945 r. Praca habilitacyjna już gotowa w roku 1939 spłonęła w Warszawie.

W swej pracy dydaktycznej profesor Gorczyński przez cały czas był ściśle związany ze Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego, gdzie przez wiele lat kierował Zakładem Botaniki. Na Uczelni przeszedł wszystkie szczeble kariery pracownika naukowo-dydaktycznego: był asystentem (od 1928 r.), adiunktem (1933 r.) i od roku 1946 profesorem nadzwyczajnym, a w 10 lat później profesorem zwyczajnym. Profesor Gorczyński zorganizował po wojnie Zakład Botaniki i prowadził go aż do chwili przejścia na emeryturę. Po utworzeniu Instytutów był Dyrektorem Instytutu Biologii Roślin. Na SGGW pełnił wielokrotnie funkcję dziekana Wydziału Rolnego i prorektora do spraw naukowych.

Pracy dydaktycznej nie przerwał profesor Gorczyński w czasie wojny i okupacji, kiedy to wykładał na kompletach tajnego nauczania SGGW, UW — na wydziałach matematyczno-przyrodniczym, lekarskim i farmaceutycznym, a także na kompletach Uniwersytetu Poznańskiego działającego ówczesnie w Warszawie, pod nazwą — Uniwersytet Ziemi Zachodnich.

Obok pracy na SGGW profesor Gorczyński prowadził zajęcia w szkole średniej (w latach 1934—1936), na kursach dokształcających — ogrodniczych (w latach 1933—1936) i dla inżynierów leśników. W latach 1935—1938 był najpierw asystentem, a potem kierownikiem Zakładu Botaniki i Mikrobiologii Politechniki Warszawskiej. Po wojnie profesor Gorczyński organizował nie tylko Zakład Botaniki SGGW, ale również Zakład Botaniki i Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Warszawie, którego to wydziału był także dziekanem.

Ważną częścią dydaktycznej działalności profesora Gorczyńskiego są podręczniki akademickie i dla szkół podstawowych. Profesor Gorczyński jest współautorem następujących pozycji: w podręczniku „Botanika” (red. K. Stecki) napisał obszerny rozdział o anatomii roślin, wraz z J. Gorczyńską opracował „Przewodnik do ćwiczeń”: tom I anatomia roślin, II. morfologia, III. systematyka; jego wspólna z Pomirską i Podgórską „Botanika” dla klasy VI osiągnęła przeszło 4 miliony nakładu i 15 wydań oraz była tłumaczona na język czeski. Prócz tego profesor Gorczyński opracował i ogłosił szereg materiałów ze spuścizny naukowej prof. Januarego Kołodziejczyka. Był redaktorem tłumaczenia książki pt. „Regeneracja roślin”, Krenkego.

Profesor Gorczyński położył duże zasługi w kształceniu pracowników naukowych w zakresie szeroko pojętej botaniki — trzech jego uczniów zostało profesorami, czterech doktorami habilitowanymi, ośmiu doktorami nauk rolniczych. Do tego należy dodać bardzo liczne recenzje (w sumie zapewne przekraczające setkę) związane z powołaniem na profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych, docentów, oceny rozpraw habilitacyjnych i doktorskich.

Współpracę z organizacjami kierującymi nauką rozpoczął profesor Gorczyński od r. 1938 kiedy został członkiem komisji oceny podręczników przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Po wojnie był stale członkiem komisji programowych i komisji oceny podręczników w Ministerstwie Oświaty i Ministerstwie Szkół Wyższych. Od czasu powołania Komitetu Nagród Państwowych profesor Gorczyński jest jego członkiem, pełniąc często funkcję zastępcy przewodniczącego Sekcji Nauk Biologicznych.

Ważną stroną działalności profesora Gorczyńskiego jest udział w redagowaniu kilku czasopism polskich: *Biologia w Szkole*, *Kosmos Ser. A*, *Roczniki Dendrologiczne*, w Wydawnictwie Naukowym SGGW jest przewodniczącym komitetu redakcyjnego *Zeszytów Naukowych SGGW*.

Profesor Gorczyński był od roku 1948 członkiem korespondentem, a od roku 1949 członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Przez kilkanaście lat, poczynając od chwili utworzenia, profesor Gorczyński był sekretarzem naukowym Komitetu Botanicznego PAN, jest nadal członkiem tego Komitetu oraz Komitetu Hodowli i Genetyki Roślin wydz. V PAN. Od wielu lat jest członkiem Zarządu Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika. Profesor Gorczyński był członkiem Rady Naukowej Białowieskiego Parku Narodowego; jest w Radzie Naukowej IHARu, której to radzie przewodniczył lub był zastępcą przewodniczącego biorąc czynny udział w pracach.

Na szczególną uwagę zasługuje działalność profesora Gorczyńskiego w naszym Towarzystwie; jest on członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego od 1926 r. tj. od 51 lat. Dla Towarzystwa poświęcił On swą wiedzę botaniczną, oraz wiele czasu i energii, pełniąc w okresie przedwojennym różne funkcje w Zarządzie Oddziału Warszawskiego. Od 1945 roku zaczął pracę w Zarządzie Głównym Towarzystwa, w latach 1945—1948 pełnił funkcję skarbnika, w latach 1948—1973 funkcję sekretarza generalnego. W roku 1973 na zjeździe w Krakowie profesor Gorczyński został

wybrany Prezesem Towarzystwa, którą to funkcję pełnił przez dwie kadencje, do roku 1977.

Profesor Gorczyński należy do bardzo nielicznych członków Towarzystwa, którzy przez cały czas poświęcali się pracy organizacyjnej w PTB. W uznaniu zasług Walny Zjazd PTB, w Olsztynie na posiedzeniu w dniu 12 września 1977 roku nadał panu profesorowi doktorowi Tadeuszowi Gorczyńskiemu tytuł członka honorowego.

Józef Kochman, Bohdan Rodkiewicz